

2071

B.A./B.Sc. (General) Second Semester
Geography
Paper - III: Physical Geography – II
(Climatology and Oceanography)
(In all mediums)

Time allowed: 3 Hours

Max. Marks: 60

NOTE: Attempt five questions in all, including Question No. 1 which is compulsory and selecting one question from each Unit

x-x-x

I. Attempt any ten in about 25 words each:-

- a) Name the two recent tropical cyclones that affected India.
- b) What is the major difference between tropical and temperate cyclone in terms of their heat characteristics?
- c) Define climatology.
- d) What is the primary reason for generation of wind?
- e) Name two different types of winds affecting India.
- f) What do you mean by lapse rate?
- g) What role does carbon di-oxide play in atmosphere?
- h) What do you mean by standard air pressure?
- i) What is Coriolis effect?
- j) What do you mean by instability in atmosphere?
- k) What is a Gyre?
- l) What are isohalines?
- m) What is Rip current?
- n) Name two trenches in Indian Ocean.
- o) What is the primary reason for narrow continental shelf in Arabian coast compared to that of Bay of Bengal in India? (10×2)

UNIT - I

- II. What do you mean by elements of weather? Explain with example. (2+8)
- III. What is insulation? Explain in details the factors responsible for horizontal distribution of temperature over the globe. (2+8)

UNIT - II

- IV. Write an essay on origin and weather conditions associated with a tropical cyclone. (10)
- V. What is climate change? Explain this phenomenon in your own words citing example. (3+7)

UNIT - III

- VI. Write a note on topography of the ocean floor citing example from Atlantic ocean. (7+3)
- VII. What is salinity of sea water? Explain various factors responsible for the salinity of sea water. (2+8)

UNIT - IV

- VIII. Explain how ocean current originates and helps in redistribution of heat across the globe. (2+8)
- IX. Give a detailed classification of ocean deposits based on source of genesis. (10)

x-x-x

(Hindi and Punjabi versions enclosed)

P.T.O.

(2)

ਨੋਟ: ਕਿਨ੍ਹੀਂ ਪਾੱਥ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉਤਰ ਦੇਂ। ਪ੍ਰਤ੍ਯੇਕ ਭਾਗ (1-4) ਦੇ ਏਕ-ਏਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਾ ਚਧਨ ਕਰੋਂ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ-1 ਅਨਿਵਾਰਯ ਹੈ।

**_*_

- ਨਿਮਨਲਿਖਿਤ ਮੇਂ ਸੇ ਕਿਨ੍ਹੀਂ ਦਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ (ਪ੍ਰਤ੍ਯੇਕ) ਕਾ ਉਤਰ 25 ਸ਼ਬਦੋਂ ਮੇਂ ਦੀਜਿਏ:-
(ਕ) ਭਾਰਤ ਕੋ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਹਾਲ ਕੇ ਦੋ ਤਯਾਕਟਿਬੰਧੀ ਚਕ੍ਰਵਾਤੋਂ ਕੇ ਨਾਮ ਬਤਾਇਏ।
(ਖ) ਤਯਾ ਕਟਿਬੰਧੀ ਔਰ ਸਮਸ਼ੀਤੋਯਾ ਚਕ੍ਰਵਾਤੋਂ ਮੇਂ ਤਨਕੀ ਤਯਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਤਾਓਂ ਕੇ ਸੰਦਰਭ ਮੇਂ ਮੁਖਯ ਅੰਤਰ ਕਯਾ ਹੈ?
(ਗ) ਜਲਵਾਯੁ ਵਿਜ਼ਾਨ ਕੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਲਿਖਿਏ।
(ਘ) ਵਾਯੁ ਤਪਨ ਹੋਨੇ ਕਾ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਕਾਰਨ ਕਯਾ ਹੈ?
(ਡ.) ਭਾਰਤ ਕੋ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨੇ ਵਾਲੀ ਦੋ ਵਿਭਿਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਪਵਨਾਂ ਕੇ ਨਾਮ ਲਿਖਿਏ।
(ਚ) ਚੂਕ ਦਰ ਸੇ ਆਪ ਕਯਾ ਸਮਝਤੇ ਹੈ?
(ਛ) ਕਾਰਬਨ ਡਾਇ-ਆਕਸਾਇਡ ਵਾਯੁਮੰਡਲ ਮੇਂ ਕਯਾ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਤੀ ਹੈ?
(ਜ) ਮਾਨਕ ਵਾਯੁਦਾਭ ਸੇ ਆਪ ਕਯਾ ਸਮਝਤੇ ਹੈ?
(ਝ) ਕੋਰਿਓਲਿਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਯਾ ਹੈ?
(ਞ) ਵਾਤਾਵਰਨ ਮੇਂ ਅਸਥਿਰਤਾ ਸੇ ਆਪ ਕਯਾ ਸਮਝਤੇ ਹੈ?
(ਟ) ਚਕ੍ਰਗਤਿ ਕਯਾ ਹੈ?
(ਠ) ਸਮਲਵਨ ਰੇਖਾਏਂ ਕਯਾ ਹੈ?
(ਡ) ਤਰੰਗਿਕਾ/ਰਿਪ ਕਰੰਟ ਕਯਾ ਹੈ?
(ਫ) ਹਿੰਦ ਮਹਾਸਾਗਰ ਮੇਂ ਦੋ ਖਾਇਯੋਂ ਕੇ ਨਾਮ ਲਿਖਿਏ।
(ਯ) ਭਾਰਤ ਮੇਂ ਬੰਗਾਲ ਕੀ ਖਾਇਯੀ ਕੀ ਤੁਲਨਾ ਮੇਂ ਅਰਬ ਤਟ ਮੇਂ ਸੰਕੀਰਣ ਮਹਾਦ੍ਵੀਪੀਯ ਜਲਸੀਮਾ ਕਾ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਕਾਰਨ ਕਯਾ ਹੈ?

ਭਾਗ-1

- ਮੌਸਮ ਕੇ ਤਕ੍ਰੋਂ ਸੇ ਆਪ ਕਯਾ ਸਮਝਤੇ ਹੈ? ਤਦਾਹਰਨ ਸਹਿਤ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਜਿਏ।
- ਤਾਪਾਵਰੋਧਨ ਕਯਾ ਹੈ? ਵਿਸ਼ਵ ਮੇਂ ਤਾਪਮਾਨ ਕੇ ਕ੍ਸ਼ੇਤ੍ਰਿਤਿ ਵਿਤਰਨ ਕੇ ਲਿਏ ਉਤਰਦਾਯੀ ਕਾਰਕੋਂ ਕਾ ਵਿਸ਼ਤਾਰ ਸੇ ਵਰਨਨ ਕੀਜਿਏ।

ਭਾਗ-2

- ਤਯਾ ਕਟਿਬੰਧੀ ਚਕ੍ਰਵਾਤ ਸੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਤਪਤਿ ਔਰ ਮੌਸਮ ਕੀ ਸਥਿਤਿ ਪਰ ਨਿਬੰਧ ਲਿਖਿਏ।
- ਜਲਵਾਯੁ ਪਰਿਵਰਤਨ ਕਯਾ ਹੈ? ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਨਤੋਂ ਕੇ ਸਾਥ ਇਸ ਬਟਨਾ ਕੀ ਅਪਨੇ ਸ਼ਬਦੋਂ ਮੇਂ ਵਯਾਖਯਾ ਕੀਜਿਏ।

ਭਾਗ-3

- ਅਟਲਾਂਟਿਕ ਮਹਾਸਾਗਰ ਸੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਨਤ ਦੇਤੇ ਹੁਏ ਸਮੁਦ੍ਰ ਤਲ ਕੀ ਸਥਲਾਕ੍ਰਿਤਿ ਪਰ ਟਿਘਣੀ ਲਿਖਿਏ।
- ਸਮੁਦ੍ਰੀ ਜਲ ਮੇਂ ਲਵਨਤਾ ਕਯਾ ਹੈ? ਸਮੁਦ੍ਰੀ ਜਲ ਕੀ ਲਵਨਤਾ ਕੇ ਲਿਏ ਉਤਰਦਾਯੀ ਵਿਭਿਨ ਕਾਰਕੋਂ ਕੀ ਵਯਾਖਯਾ ਕੀਜਿਏ।

ਭਾਗ-4

- ਮਹਾਸਾਗਰੀਯ ਖਾਰਾ ਕੈਸੇ ਤਪਨ ਹੋਤੀ ਹੈ ਔਰ ਦੁਨਿਯਾ ਭਰ ਮੇਂ ਗਰਮੀ ਕੇ ਪੁਨਰਵਿਤਰਨ ਮੇਂ ਸਦਦ ਕੈਸੇ ਕਰਤੀ ਹੈ? ਵਰਨਨ ਕੀਜਿਏ।
- ਤਪਤਿ ਕੇ ਸ੍ਰੋਤ ਕੇ ਆਧਾਰ ਪਰ ਮਹਾਸਾਗਰੀਯ ਨਿਖੇਪੋਂ ਕਾ ਵਿਸ਼੍ਰੁਤ ਵਰਗੀਕਰਨ ਦੀਜਿਏ।

**_*_

(3)

ਨੋਟ: ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 1 ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਭਾਗ (1-4) ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਸਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁੱਲ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ।

**_*_

- ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਦਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ (ਹਰ ਇੱਕ) ਦੇ ਉੱਤਰ 25 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖੋ:-
(ੳ) ਤਤਕਾਲੀਨ ਦੇ ਖੰਡੀ ਚੱਕਰਵਾਤਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਦੱਸੋ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕੀਤਾ।
(ਅ) ਗਰਮੀਆਂ ਅਤੇ ਤਪਸ਼ਵਾਦੀ ਚੱਕਰਵਾਤ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਰਮੀ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਮੁੱਖ ਅੰਤਰ ਕੀ ਹੈ?
(ੲ) ਜਲਵਾਯੂ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਲਿਖੋ।
(ਸ) ਹਵਾ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਦਾ ਮੁਢਲਾ ਕਾਰਣ ਕੀ ਹੈ?
(ਹ) ਦੋ ਵੱਖ ਵੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀਆਂ ਹਵਾਵਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਦੱਸੋ ਜੋ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।
(ਕ) ਲੰਘਣ ਦੀ ਦਰ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਹੈ?
(ਖ) ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿਚ ਕਾਰਬਨ ਡਾਇ-ਆਕਸਾਈਡ ਕੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦੀ ਹੈ?
(ਗ) ਮਾਨਕ ਹਵਾ ਦੇ ਦਬਾਅ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਸਮਝਦੇ ਹੋ?
(ਘ) ਕੋਰਿਓਲਿਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕੀ ਹੈ?
(ਙ) ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿਚ ਅਸਥਿਰਤਾ ਦਾ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਹੈ?
(ਚ) ਚੱਕਰਗਤੀ ਕੀ ਹੈ?
(ਛ) ਸਮਲਵਣੀ ਰੇਖਾਵਾਂ ਕੀ ਹਨ?
(ਜ) ਤਰੰਗਿਕਾ ਕੀ ਹੈ?
(ਝ) ਹਿੰਦ ਮਹਾਂਸਾਗਰ ਦੀਆਂ ਦੋ ਖੰਡਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਦੱਸੋ।
(ਵ) ਭਾਰਤ ਦੇ ਬੰਗਾਲ ਦੀ ਖਾੜੀ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿਚ ਅਰਬ ਤੱਟ 'ਤੇ ਤੰਗ ਮਹਾਂਦੀਪੀ ਸ਼ੈਲਫ ਦਾ ਮੌਲਿਕ ਕਾਰਨ ਕੀ ਹੈ?

ਭਾਗ-1

- ਮੌਸਮ ਦੇ ਤੱਤਾਂ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ? ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
- ਤਾਪਰੋਧਨ ਕੀ ਹੈ? ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਤਾਪਮਾਨ ਦੇ ਖਿਤਿਜ ਵੰਡ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਕਾਰਕਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵੇ ਵਿੱਚ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

ਭਾਗ-2

- ਇੱਕ ਗਰਮ ਖੰਡੀ ਚੱਕਰਵਾਤ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਮੁੱਲ ਅਤੇ ਮੌਸਮ ਦੇ ਹਾਲਤਾਂ ਉੱਤੇ ਲੇਖ ਲਿਖੋ।
- ਜਲਵਾਯੂ ਤਬਦੀਲੀ ਕੀ ਹੈ? ਇਸ ਵਰਤਾਰੇ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿਓ।

ਭਾਗ-3

- ਐਟਲਾਂਟਿਕ ਮਹਾਂਸਾਗਰ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਸਮੁੰਦਰ ਬਲ ਆਕ੍ਰਿਤੀ ਦੀ ਟਾਪੇਗ੍ਰਾਫੀ 'ਤੇ ਨੋਟ ਲਿਖੋ।
- ਸਮੁੰਦਰ ਪਾਣੀ ਦਾ ਲੂਣਾ ਕੀ ਹੈ? ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਲੂਣੇਪੁਣੇ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਕਾਰਕਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

ਭਾਗ-4

- ਦੱਸੋ ਕਿ ਸਮੁੰਦਰੀ ਧਾਰਾਵਾਂ ਕਿਵੇਂ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ ਵਿਚ ਗਰਮੀ ਦੇ ਮੁੜ ਵੰਡ ਵਿਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।
- ਉਤਪੱਤੀ ਦੇ ਸੋਮੇ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਭੰਡਾਰਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਵਿਸ਼੍ਰੁਤ ਵਰਗੀਕਰਣ ਕਰੋ।

**_*_